

Превод трећег усвојеног документа

СВЕТА ТАЈНА СВЕШТЕНСТВА У СВЕТОТАЈНСКОЈ СТРУКТУРИ ЦРКВЕ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ВАЖНОСТ АПОСТОЛСКОГ ПРЕЈЕМСТВА ЗА ОСВЕШТАВАЊЕ И ЈЕДИНСТВО НАРОДА БОЖЈЕГ⁴¹

Увод

1. Након што је наша Комисија изразила своје схватање тајне Цркве као јединства у вери и тајнама [сакраментима], које се најјасније изражава савршавањем Евхаристије, приступамо [сада] разматрању следећег круцијалног питања – о месту и улози свештенства у светотајинској структури Цркве. Дотаћи ћемо се како тајне свештенства уопште, тако и рукоположења у сваки од три његова степена: епископски, презвитерски и ђаконски. Чврсто смо уверени да је у нашим Црквама апостолско

⁴¹ Оригинал на француском језику може се наћи у *Irénikon*, 61 (1988), 347–359, као и на сајту Свете Столице: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/ch_orthodox_docs/rc_pc_chrstuni_doc_19880626_finland_fr.html, а енглески превод (*The Sacrament of Order in the Sacramental Structure of the Church, with particular Reference to the Importance of the Apostolic Succession for the Sanctification and Unity of the People of God*) на: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/ch_orthodox_docs/rc_pc_chrstuni_doc_19880626_finland_en.html.

прејемство темељ освећења и јединства народа Божјег.

2. Наше Цркве слажу се у тврдњи да се кроз службе у Цркви пројављује служење самога Христа. У Светом писму Новог завета Христос се назива апостолом, пророком, служителем, ђаконом, учитељем, свештеником, епископом. Наша заједничка традиција свагда је признавала тесну повезаност деловања Христа и Светога Духа.

3. Такав приступ не дозвољава да се у домостроју спасења Христос посматра одвојено од Светога Духа. Реално присуство Христово у Његовој Цркви такође је есхатолошке природе јер се Духом даје залог неопходан за савршено остварење плана [промисла] Божјег о свету.

4. У тој перспективи Црква се јавља као заједница Новог завета, коју Христос Духом Светим сабира око себе и уграђује у Своје Тело. Кроз Цркву се Христос јавља у историји, кроз Цркву извршава спасење света.

5. Будући да Христос присуствује у Цркви, у њој се остварује управо Његово служење. Служење Цркве нема за циљ да одмени Христово свештенство, већ у Њему самом налази своје извориште. Пошто, такође, Дух Свети, кога Христос шаље, оживотворава Цркву, служење без благодати Светог Духа бесплодно је. Служење у Цркви је вишеструко и чланови заједнице га врше саобразно различитим даровима, које су добили као удове Тела Христовог. Неки од њих те дарове добијају рукоположењем и врше службе епископа, презвитера или ђакона. Нема Цркве без служби које Дух даје, нема служења без Цркве, другим речима, ван или изнад заједнице. Ниједна црквена служба не може наћи смисао нити узрок свог постојања ван заједнице.

1. ХРИСТОС И СВЕТИ ДУХ

6. Свети Дух, који превечно исходи од Оца и пребива на Сину, припремио је и остварио јављање Христово. Оваплоћење Сина Божјег, Његова смрт и васкрсење, извршени су вољом Очевој у Духу Светоме. На крштењу је Отац јављањем Светога Духа означио почетак мисије Сина. Исти тај Дух присутан је у свим догађајима Његовог служења: при објави Радосне вести о спасењу, током проповеди о доласку Царства Божјег или приликом сведочења Оца. Баш тим Духом једини Свештеник Новог завета – Христос приноси на жртву Свој живот и истим тим Духом бива прослављен.

7. Од Педесетнице у Цркви, која је Тело Христово, они којима је поверена нека служба једино у Духу Светом могу вршити дела која чине да Тело узраста у меру раста Христовог. И у служењу Христовом и у служењу Цркве делује један те исти Дух, који ће и у нама деловати у све дане живота нашега.

8. Служење у Цркви мора се вршити у светости, да би се и народ Божји освећивао, освештавао. Да би цела Црква и посебно рукоположено свештенство могли сарађивати у „усавршавању светих у делу служења, за сазидање Тела Христовог”, на рачун различитих дарова, омогућено је постојање различитих служби (Еф. 4, 11–12; I Кор. 12, 4 – 28; Рим. 12, 4–8).

9. Ево у чему је новост црквеног служења: Христос, Слуга Божији, који заступа читав род људски, присутан је Духом Светим у Цркви – у своме Телу, од којег не може бити одвојен. На тај начин, „Он је први од мноштва браће.” Управо тако, светотајински, треба схватити смисао Христовог дела у историји од Педесетнице до Парусије. Црквено служење као такво јесте тајинско.

10. Из истог разлога присуство Христа у Цркви је, такође, есхатолошко. Тамо где дејствује, Дух свету открива присуство Царства небеског у творевини. У томе су корени црквеног служења.

11. Црквено служење је по природи тајинско. Користећи реч „тајинско”, желимо да подвучемо [чињеницу] да је сваки вид служења повезан са есхатолошком реалношћу Царства Божјег. Благодат Светога Духа, као залог живота будућег века, рађа се из смрти и васкрсења Христовог и присуствује као светотајински дар у видљивој реалности. Иста реч показује, надаље, да је црквени служитељ члан заједнице, коме Свети Дух поверава одређене функције и одева га влашћу да сабира заједницу и да је возглављује у име Христово, радњама које прослављају тајну нашег спасења. Слично виђење тајинског [тајинственог] карактера црквеног служења засновано је на присуству Христовом у Цркви посредством Духа, кога је он лично и послао Цркви.

12. Оваква природа црквеног служења изражава се затим у чињеници да су сви облици служења усмерени ка привођењу света своје истинитом циљу – Царству Божјем. Црквено служење одговара потребама света управо конституисањем есхатолошке заједнице као Тела Христовог.

13. Заједница, сабрана у Духу око Христа, који врши Своју службу, темељи се на Христу, угаоном камену, и на збору Дванаесторице. У овом светлу треба разумети апостолски карактер Цркава и њиховог служења.

14. С једне стране, Дванаесторица су сведоци историјског живота Исусовог, Његовог служења и васкрсења. С друге пак стране, у мери своје повезаности са прослављеним Христом, они сједињују

сваку заједницу са заједницом последњих времена. Црквено служење назива се апостолским зато што се врши у континуитету и верности ономе што је Христос оставио и што су кроз историју пренели апостоли. Оно је, такође, апостолско и због тога што је евхаристијско сабрање, којем председава (свештено)служитељ, антиципација коначне заједнице са Христом. Захваљујући тој двострукој повезаности, црквена служба је перманентно спојена са службом Дванаесторице, а преко њих са служењем самога Христа.

2. СВЕШТЕНСТВО У ДОМОСТРОЈУ СПАСЕЊА

15. Сав божански домострој кулминира у оваплоћењу Сина (Божјег), Његовом учењу, страдању, славном васкрсењу, вазнесењу и Његовом другом доласку. Христос делује у Духу Светоме. На тај начин је, једном засвагда, воспостављено општење човека са Богом.

16. Према Посланици Јеврејима, Христос је Својом смрћу постао једини посредник Новог завета (Јевр. 9, 15) и ушавши једном засвагда са Својом крвљу у светињу (Јевр. 9, 12), у само Небо, он је једини вечни Велики Првосвештеник Новог завета, који може „да се сада појави пред лицем Божјим ради нас” (Јевр. 9, 24) и да принесе Своју жртву (Јевр. 10, 12).

17. Христос је, дакле, једини Првосвештеник Цркве, који је у њој невидљиво присутан Духом Светим кога је сам и послао. У Њему, свештенику и жртви, сви заједно, пастири и верни, образују „род изабрани, царско свештенство, народ свети, народ задобијен” (I Пт. 2, 9; Отк. 5, 10).

18. Сви чланови Цркве, као чланови Тела Христовог, учествују у Његовом свештенству, призвани да

постану „жртва жива, света, угодна Богу” (Рим. 12, 1). Да би то објавио и себе учинио присутним, Глава Цркве, Христос, поставио је апостоле, изабране из народа, којима је дао власт и силу, укрепивши их благодаћу Светога Духа. Дело и мисију апостола у Цркви продужују епископи, којима помажу свештеници и ђакони. Хиротонијом епископи постају наследници апостола и воде народ Божји путевима спасења.

19. Сабрани око прослављеног Христа⁴², Дванаесторица сведоче присуство Царства, које је већ објављено, али које ће се у потпуности открити

⁴² Колико је, у контексту дијалога који ова Комисија води, важно подвући истину да је реч о прослављеном Христу, говори следећи податак. Све до Другог ватиканског концила протезала се на римокатоличком Западу расправа о томе којим или каквим Христом се ми причешћујемо. Тако је Жан-Мари Тијар (J.-M. R. Tillard) у свом делу *Евхаристија – ђасха Цркве*, морао побијати, очигледно, још увек радо виђен став А. Ворнијеа (представљен у делу *Кључ евхаристијске доктрине*), према којем „евхаристијско тело и Крв Христова представљају у потпуности и са савршеном подударношћу онај моменат његовог постојања у којем је умро на крсту; ни на који начин не могу представљати ону наредну фазу Христовог живота у којој живи прослављен на небу” (уп. A. Vornier, *La clé de la doctrine eucharistique*, Lione, 1942, 118). Не можемо а да не констатујемо, свакако са великом жалошћу, да практично одржавање у животу застарелих схоластичких ставова А. Ворнијеа, налазимо у, сматрамо, промашеном *шумачењу* праксе неких православних свештенослужитеља, који, инсистирајући на томе да причасник целива Свети путир, то правдају учењем „изобразитељног символизма”, према којем је путир ребро Христово из којег је потекла крв. Судеоници евхаристијског сабрања учествују у заједници вечног живота са Васкрслим, дакле, прослављеним Христом. На Истоку није преовладао мото Августинове теологије, који понавља Други ватикански сабор, а којим се тврди да је из *ребра* Христовог потекла Црква. Васкрсење Христово

приликом другог доласка. Према обећању Христовом, они ће сести на дванаест престола да би са Сином човечјим судили над дванаест племена Израиљевих (уп. Мт. 19, 28).

20. Служба Дванаесторице је јединствена и незаменљива, јер су они историјски сведоци онога што је Господ извршио. Оно што су они утемељили, учињено је једном засвагда и нико убудуће не сме градити на другим темељима, осим на оним, који су сами апостоли поставили (уп. Еф. 2, 20; Отк. 21, 14).

21. Исовремено, апостоли остају вечни темељи Цркве, тако да мисија коју су примили од Господа остаје свагда очигледна и активна у ишчекивању повратка Господњег. (уп. Мт. 18, 28. и 16, 19)

22. Зато је Црква, у којој делује благодат Божја, по преимућству, сама по себи Тајна, антиципирана пројава последњих реалности, предокус Царства Божјег, славе Бога и Оца и *есхаџона* у историји.

23. У Цркви – Тајни своје место налази свештенство, које се рукополагањем потврђује и које ради Цркве и постоји. Оно у Цркви, заправо, остварује једну *par excellence* харизматичну службу (*leiturgéma*). Свештенство се Духом Светим налази у непрестаном служењу животу и постојању Цркве, јединству свих верних, живих и мртвих, мученика и старозаветних праведника у Христу.

3. ЕПИСКОПСКА, ПРЕЗВИТЕРСКА И ЂАКОНСКА СЛУЖБА

24. Током служења Евхаристије читава заједница, са сваким чланом на свом месту, Духом Светим постаје „литург” сабрања, *koinonia*-је. „Различите

и његова јављања из будућег Царства јесу ипостас како Евхаристије, тако и саме Цркве!

су службе, али је Господ исти [...] Свакоме се даје пројава Духа на заједничку корист.” (I Кор. 12, 5-7). Различити дарови сједињују се на евхаристијском сабрању, током којег су и додељени. Њихова различитост свакако служи целокупном животу заједнице: верности Речи Божјој, постојаности у једномислију и у братској љубави, сведочењу пред онима „који су напољу”, узрастању у светости, усрдности у молитви, бризи за најсиромашније.

25. Међу свим харизмама и службама које Дух даје, епископска служба се издваја као дар председавања јединственој заједници и сабирања исте. Кулминација епископског служења је у савршавању Евхаристије, а учествовање у евхаристијском сабрању представља испуњење процеса увођења [иницијације] у Цркву, завршетак пута сједињења свих у једно Тело Христово. Помесна Црква, заправо, као носилац различитих дарова Духа, у свом центру има епископа, тако да општење са њим пројављује јединство свих и изражава пуноту Цркве.

26. То и такво јединство помесне Цркве неодвојиво је од васељенског заједничарења Цркава (*la communion universelle des Eglises*). Суштински је важно за сваку Цркву да буде у општењу са другим Црквама, а епископски колегијум је, управо, видљиви израз тог општења. Хиротонијом епископ постаје служитељ једне Цркве, коју он представља у васељенском јединству [свих Цркава].

27. Епископска хиротонија, која се сагласно канонима врши у присуству најмање двојице или тројице епископа⁴³, изражава јединство Цркава са Црквом

⁴³ Чланови комисије овде имплицитно имају на уму следеће каноне, уврштене у источне и западне канонске зборнике: 1. апостолски канон, који управо и одлучује да епископа постављају „двојица или тројица епископа”, 4. и 6. канон

новоизабраног епископа, а он рукоположењем истовремено бива прибројан епископском збору. Хиротонијом епископи врше своју службу сведока заједничарења у апостолској вери и светотајинском животу, не само у односу на онога кога рукополажу него и на Цркву којом ће нови епископ руководити. За учлањење новоизабраног у епископски колегијум суштински је важна чињеница да ту инкорпорацију врши сам прослављени Господ силом Духа Светога у тренутку полагања руку.

У овом документу разматрамо само светотајински аспект рукоположења. Проблеме који се односе на начин избора проучићемо касније.

28. Епископска хиротонија додељује сву пуноту свештенства ономе ко је прима као дар Духа Светога. Саслуживање епископâ током хиротоније изражава јединство Цркве и њену идентичност са апостолском заједницом. Епископи полажу руке и призивају Светог Духа на онога који се рукополаже, показујући тиме да су једино они у стању да му повере епископску службу. Ипак, они то могу једино у контексту молитве (читање) заједнице.

29. Рукоположењем епископ добија све неопходне способности (моћи, *les pouvoirs*) за испуњење потреба своје службе. Канонске услове вршења епископских функција и питања постављења епископа у помесној Цркви, Комисија ће накнадно разматрати.

30. Добијени дар [рукоположењем] освештава на дефинитиван начин онога ко га прима за служење Цркви. Ово је заједнички предањски доктринални (догматски) став и на Истоку и на Западу, који

Првог васељенског сабора (новог епископа бирају „сви епископи провинције”), слично и канони 16, 19. и 23. сабора у Антиохији (341. године) и 13. канон Картагинског сабора (418. године).

потврђује следећа чињеница: у случају канонске мере (санкције) против епископа, коју последично прати његова канонска реинтеграција (враћање епископа у његово пређашње канонско стање), не приступа се новој хиротонији. По овом питању, као и по свим суштинским тачкама које се односе на рукоположење, наше Цркве имају заједничку праксу и заједничко учење иако у неким канонским и дисциплинарним проблемима, као што је целибат, на пример, могу постојати различити обичаји, условљени различитим разлозима духовног и пасторалног карактера.

31. Црквено служење се остварује у различитим формама. Све службе су ипак међузависне; ниједну од њих не може заменити нека друга. Ово посебно важи за основне службе, епископа, свештеника и ђакона, као и за лаичке службе, које заједно устројавају⁴⁴ евхаристијску заједницу.

32. Током целокупне историје наших Цркава веома важно место припадало је служењу жена, о чему сведоче не само Пресвета Мајка Божја, свете жене поменуте у Новом завету и многобројне светитељке које поштујемо, већ и многе друге жене, које све до данас на најразноврсније начине служе Цркви. Њихови благодатни дарови су изузетно важни за изградњу Тела Христовог. Наше две Цркве остају ипак верне историјском и богословском предању, према коме се у свештенички чин рукополажу искључиво мушкарци.

⁴⁴ Реч је о структуралним службама. Оне, наиме, евхаристијској заједници дају структуру, устројство, облик, састав, склоп, скелет, конструкцију, систем функционисања, уређење. То су службе уграђене у структуру Цркве, као у Јермину грађевину, без њих се не зове Црква (Свети Игњатије Богоносац).

33. На исти начин као што су апостоли сабирали прве заједнице проповедајући Христа, служећи Евхаристију и уводећи крштене у све потпуније јединство са Христом и једне са другима, и епископ, кога исти Дух поставља, наставља да објављује исто Јеванђеље, да председава истој Евхаристији, да служи јединству и освештавању исте заједнице. Он је, тако, икона Христа који служи Својој браћи.

34. Као што Црква себе у пуности пројављује на Евхаристији, тако се и службе епископа и презвитера у пуној светлости разоткривају у њиховом председавању Евхаристији.

35. У служењу Евхаристије, заправо, верни у заједници са Христом представљају царско свештенство. Они то чине захваљујући светотајинском акту који оприсутњује самог Христа, који објављује Реч, који чини да хлеб и вино Духом Светим постану Његово Тело и Његова Крв, утеловљујући их (верне) у себе самог и дарујући им Свој живот. Молитва и принос народа сједињеног са Христом надаље возглављени су у евхаристијској молитви и анафори коју узноси епископ.

36. Овако Евхаристија реализује јединство хришћанске заједнице. Кроз Евхаристију се, такође, пројављује јединство свих Цркава које је службе у истини, као и јединство које, кроз историју, имају све Цркве са апостолском заједницом, од њених почетака до данас. Превазилазећи границе историје, Евхаристија се у Духу повезује са великим сабрањем апостолâ, мученикâ, сведокâ свих времена, окупљених око Јагњета. На овај начин, као централни акт епископског служења, она оприсутњује будући век: Црква сабрана као заједница приноси се Оцу кроз Сина у Духу Светом.

37. Онај који председава Евхаристији одговоран је да очува заједницу у верности апостолском учењу и да је води у нови живот. Он је служитељ и пастир општине. Епископ је, такође, руководитељ читавог литургијског живота локалне Цркве, која, према његовом примеру, постаје молитвена заједница. Он возглављује заједницу приликом њених благодарствених и заступничких молитава и лично се непрестано моли за све које му је Господ поверио, јер је свестан да је за сваког од њих одговоран пред судом Божјим.

38. Епископ је, такође, дужан да се стара да садржај проповеди и поука упућених народу одговара аутентичној Речи Божјој, коју су апостоли предали „једном засвагда”. Управо је епископ одговоран за проповед Речи Божје у својој епархији.

39. Задатак епископа је, надаље, упућивање свог народа да благовести свим људима спасење у Исусу Христу и да (личним) сведочењем оваплоћује ту поруку. Због тога је његова дужност да управља својом Црквом тако да она увек остане верна свом хришћанском призиву и мисији која из такве вокације произлази. При томе, у свом деловању епископ остаје члан Цркве, који је, такође, призван на светост и који зависи од спасоносног служења Цркве, као што је своју заједницу подсећао Свети Августин: „За вас сам епископ, са вама пак хришћанин.” У тренутку хиротонисања епископ у целости прихвата веру читаве Цркве, свечано је исповедајући и тако постаје отац у мери у којој је постао њен прави син, управо тим исповедањем. Од суштинске је важности да епископ буде отац своме народу.

40. Као наследници апостолâ, епископи су одговорни за јединство у апостолској вери и за верност захтевима живота у складу са Јеванђељем.

41. Епископска служба своје испуњење налази у председавању евхаристијској заједници. При том служењу презвитери образују колегијум који га окружује. Они испуњавају оне обавезе које им епископ повери, служећи свете тајне, проповедајући Реч Божју и управљајући заједницом у дубоком и непрекинутом јединству (*κοινωνία*-ји) са њим. Ђакон пак дужан је да помаже у служењу епископу и свештенику и представља спону њих и сабрања верних.

42. Свештеник, кога епископ рукополаже и који му је потчињен, послан је на вршење конкретних дужности: он је првенствено упућен једној парохијској заједници да јој буде пастир; председава Евхаристији на трпези (коју освештава епископ), он је служитељ светих тајни у својој заједници, проповеда Јеванђеље и врши катихизацију, одржава у јединству харизме народа Божјег (лаоса); он је тако свештенослужитељ локалне евхаристијске заједнице, па је, стога, епархија заједница евхаристијских сабраћа.

43. Ђакон помаже епископу и презвитеру у литургијским служењима, у проповедању Јеванђеља и делима милосрђа.

4. АПОСТОЛСКО ПРЕЈЕМСТВО⁴⁵ (ПРЕДАЊЕ, СУКЦЕСИЈА)

44. Једно и јединствено служење Христа и апостолâ остаје и дејствује у историји. Силом Духа Светога то дејство се пројављује као ирупција „будућег века” у наш свет, у верности ономе што су нам апостоли предали о делима и учењима Господа Исуса.

⁴⁵ У француском оригиналу *la succession apostolique*, на италијанском *la successione apostolica*, руски *аѵосѳольская преемствѣнность*.

45. Важност овог предања произлази из чињенице да се апостолско прејемство тиче заједнице, а не само изолованог појединца, рукоположеног епископа. Апостолско прејемство се предаје кроз помесне Цркве, које се налазе у „сваком граду”, према Игисиповом изразу или „због крвног сродства њиховог учења”, према Тертулијану у *De Praescriptione* 32, 6. Реч је о сукцесији личности управо унутар заједнице, пошто је *Una Sancta* заједница (*communio*) локалних Цркава, а не изолованих индивидуа. У овој тајни *koinonia*-је епископат је жижа апостолског прејемства.

46. Сагласно нашим изјавама из Минхенског документа, „апостолско прејемство је нешто више од једноставног преноса власти. Реч је о прејемству у оквиру једне Цркве, која је у општењу са другим Црквама, које су као и она сведоци исте апостоличке вере. За увођење епископа у само срце 'апостоличности' Цркве, изузетно важно место заузима (владичанска) катедра (*sedes*)”.⁴⁶ Овде бисмо прецизирали да термин *каѿнегра* означава у конкретном контексту присуство епископа у свакој локалној Цркви.

47. „С друге стране, већ рукоположен, епископ постаје гарант апостоличности у својој Цркви, њен представник у оквиру *koinonia*-је Цркава, њена спона са другим Црквама. Због овога у његовој Цркви било која Евхаристија може бити служена у *истини* једино ако њој председава он или презвитер у општењу са њим. Од суштинске је важности, стога, помињање имена епископа у анафори.”⁴⁷

48. „Повезаност епископа са апостолском заједницом омогућује да и читав епископски

⁴⁶ Види Минхенски документ ове Комисије, посебно 4. тачку другог поглавља.

⁴⁷ Ibid

колегијум, који гарантује *episkopé* локалних Цркава, спојимо са апостолским збором.”⁴⁸ На тај начин епископи су укореењени у „једном засвагда” установљену групу апостола, кроз коју Дух Свети сведочи о вери. Као темељ Цркве, Дванаесторица су, заправо, јединствени. Неопходно је ипак да и другим људима буде видљиво њихово незаменљиво присуство. Управо тако би се осигурала веза било које заједнице како са првоапостолском, тако и са есхатолошком.

49. Својом хиротонијом епископ постаје наследник (прејемник, сукцесор) апостолâ, која год да је Црква којој он председава и без обзира на прерогативе (*πρεσβεῖα*) те Цркве у односу на остале.

50. Будући да бива прибројан онима којима је поверена посебна одговорност у служби спасења и уврштен у апостолско прејемство, епископ мора да предаје њихово учење, као и да свој живот уподоби њиховом. Иринеј Лионски то изражава на следећи начин: „Истину треба тражити тамо где су положени благодатни дарови Божји, тј. код оних код којих су сједињени црквено прејемство још од апостолâ, нетакнута целовитост руковођења и неповређена чистота Речи.”⁴⁹ Међу суштинским обавезама епископа издваја се та да је он, Духом Светим, сведок и гарант вере, али и оруђе које је одржава у верности апостолском предању. Апостолско прејемство је истовремено наслеђе напора и страдања апостолâ у служби Јеванђељу, али и у заштити народа (Божјег), који је поверен сваком епископу. Према изразу Прве посланице Петрове, апостолско предање је и прејемство у састрадавању и разумевању, у заштити слабих, у постојаној бризи за све којима је помоћ

⁴⁸ Ibid, III, 4.

⁴⁹ Adv. Haer IV, 26, 5.

потребна; епископ постаје тако узор своме стаду (уп. I Пт. 5, 1–4; II Кор. 4, 8–11; I Тим. 4, 12; Тит. 2, 7).

51. Такође је дужност (носиоца) епископске службе организација и устројство живота Цркве кроз све службе и по свим задужењима. Епископ је, такође, одговоран за избор свих особа оба пола, које ће преузети неку службу у његовој епархији. Братска заједница подразумева да се сви чланови, клирици или лаици, међусобно саветују за добро народа Божјег.

52. Током историје Црква на Истоку и на Западу познавала је различите форме општења међу епископима: размене посланица, међуцрквене посете, али је првенствени израз увек био синодални или концилијарни [саборски] пут. Још од првих векова установљен је један вид дистинкције и јерархије између раније и скорије основаних Цркава, између Цркава-мајки и Цркава-кћери, између Цркава великих градова и провинцијских места. Таква јерархичност или *taxis* убрзо је добила свој канонски израз формулисан на саборима, а особито канонима које су заједно прихватиле и Источна и Западна Црква. То су првенствено канони: 6. и 7. Првог никејског сабора (325. године); 3. Првог цариградског (Другог васељенског) сабора, 381. године; 28. Халкидонског (Четвртог васељенског) сабора, 451. године; као и 3, 4. и 5. канон Сардичког сабора (343. године) и 1. канон Сабора у Цркви Свете Софије (879–880. године). Без обзира на то што се поменути канони нису увек на исти начин тумачили на Истоку и Западу, они припадају неотуђивом наслеђу Цркве. Сагласно тим канонима, посебна места и одређена преимућства у организацији саборног живота Цркве додељена су епископима главних провинцијалних [митрополитанских] или већих

градова. Тако се, заправо, формирала пентархија: Рим, Цариград, Александрија, Антиохија, Јерусалим, иако су се, кроз историју, јављали и други архиепископи, митрополити, примаси и патријарси.

53. Саборни карактер деловања епископâ манифестовао се, пре свега, у разматрању спорних питања, за која су биле заинтересоване многе или све помесне Цркве. Тако су у свакој [географској] области организоване различите врсте синода или локалних и регионалних сабора, као и епископских конференција. Организационе форме могле су се мењати у зависности од места или епохе, али је њихов принцип остао исти – сведочити и учинити делотворним живот Цркве заједничким активностима епископâ, а под председавањем онога, кога они признају за свог првог. Заправо, према 34. апостолском канону, који постоји у канонској традицији наших Цркава, први епископ одлучује само у сагласности са осталим епископима, а ни они не доносе ниједну важну одлуку без сагласности са њим.

54. На васељенским саборима, који су се у Светоме Духу одржавали у кризним ситуацијама, епископи Цркве су врховном влашћу одлучивали у заједници вере и доносили каноне ради утврђивања апостолског предања у конкретним историјским околностима које су директно угрожавале веру, јединство и дело освештавања целокупног народа Божјег, постављајући под знак питања само постојање Цркве и верност њеном Оснивачу, Исусу Христу.

55. Само у овој перспективи *koínoia*-је локалних Цркава може се приступити разматрању питања првенства (примата) у Цркви и посебно првенства (примата) епископа Рима,⁵⁰ питања које је узрок

⁵⁰ Заиста је кључни допринос еклесиолошких разматрања

озбиљних разлика међу нама и које ће бити предмет дискусије ове Комисије у наставку.

(Нови Валам, 26. јуни 1988. године)

став да се примату у Цркви приступа у контексту еклисиологије заједништва. Ова изјава, заједно са оном из параграфа 49. овог документа, може бити стабилан ослонац будућих разматрања овог питања.